

"...

“26. İptali istenen ibarenin yer aldığı kanun maddesinin, ceza yargılamasında katılan tarafın kanun yoluna başvurma hakkını iki şarta bağlı tuttuğu görülmektedir. İlk şart kanun yoluna ancak davaya katılmış olmak koşuluyla başvurabileceğine ilişkindir. İkinci şart ise başvurunun konusu ile alakalı bir sınırlandırma getirmektedir. Bu ikinci şart, katılanın ancak davayı sonuçlandıran kararlara karşı kanun yoluna başvurma hakkı olduğunu düzenlemektedir. Yasal düzenlemeye göre katılan ancak “davayı sonuçlandıran kararlara karşı” kanun yoluna başvurabilecektir. Bu ikinci şart ile getirilen sınırlandırma Anayasa’mızın hak arama hürriyeti başlıklı 36. maddesinde düzenlene adil yargılanma hakkının alt unsurlarından olan mahkemeye erişim hakkının ihlali sonucunu doğurmaktadır.

27. Adil yargılanma hakkı; kişilerin davasını, bağımsız ve tarafsız mahkemelerde, kamuya açık şekilde, makul sürede görülmesinin isteme hakkı olarak tanımlanabilir. Anayasa’nın hak arama hürriyeti başlıklı 36. maddesi şu şekildedir: “Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

28. Yer verilen düzenlemeye bakıldığında adil yargılanma hakkı bakımından dava türü nedeniyle bir ayırım yapılmadığı görülmektedir. Bu anlamda kişilerin medeni hak ve yükümlülüklerine ilişkin davalar veya ceza davaları ya da idari yargının görev alanına giren davalar yönünden bir farklılık söz konusu değildir. Bu anlamda bir ceza yargılamasında taraf olanlar da bu hakka sahiplerdir. Anayasanın ilgili düzenlemesi bakımından ceza yargılamasının tarafları arasında da bir ayırım yapılmadığı görülmektedir. Zira anılan düzenleme “Herkes” ibaresi ile başlamaktadır. Bu anlamda ceza yargılamasında sadece sanığın adil yargılanma hakkına sahip olduğu, katılanın veya malen sorumlunun bu hakkın kapsamı dışında tutulduğu düşünülemez.

29. Anayasa’nın Hak Arama Hürriyeti başlıklı 36. maddesi adil yargılanma hakkına ilişkindir. Adil yargılanma hakkının birden fazla alt unsuru bulunmaktadır. Bunlardan biri de mahkemeye erişim hakkıdır. Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir.

30. Adil yargılanma hakkı Anayasamızda düzenlendiği yer itibariyle koruyucu bir hak statüsündedir.

31. Mahkemeye erişim hakkı sadece ilk derece mahkemesine dava açma hakkını değil eğer iç hukukta itiraz, istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise üst mahkemelere başvurma hakkını da içerir.

32. Mahkeme kararlarının hukuka uygun olup olmadığına yönelik uyuşmazlığın çözümlenmek üzere bir yargı makamı önüne taşınması “kanun yolu”na başvurma olarak nitelendirilmektedir. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Adil yargılanma hakkı bir mahkeme kararına karşı üst yargı yollarına başvurabilmeyi güvence altına almamakla birlikte gerek suç isnadına bağlı yargılamalarda gerekse medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin yargılamalarda istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma

imkânı tanınmış ise bu kanun yolları yönünden de adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelerin sağlanması gerekir. (Hasan İşt en Başvurusu B.No: 2015/1950, 22.02.2018 §37)

33. İptali istenen ibarenin yargı uygulamasına konu uyuşmazlıklarda yansımaya örnek vermek gerekir ise şu örnekler verilebilir. Bir birey, kendi vücut dokunulmazlığına saldırı gerçekleştiren kişinin yargılandığı davada sanıktan şikayetçi olmak ve mahkemeye bu yöndeki iradesini bildirmek suretiyle, davada katılan olarak yer almaktadır. Bu kişinin vücut dokunulmazlığına bir saldırı gerçekleştirdiği iddiasıyla yargılanan sanığın tutuklu olarak yargılandığı davanın görülmesi sırasında mahkemece sanığın salıverilmesine karar verilmesi halinde mahkemenin bu kararına karşı bir yasa yolu olan itiraz yasa yoluna başvurmak suretiyle, bu karara karşı itirazlarını ileri sürmek ve bu itirazlarının esaslı bir inceleme ile değerlendirilmesi ve bir karara bağlanmasını mahkemeden talep edebilme imkanından yoksun olmaktadır.

34. Katılanın yasa yoluna müracaat etme hakkının davayı sonuçlandıran kararlar ile sınırlandırılması, katılanın kovuşturma aşamasında mahkemeye erişim hakkı bağlamında adil yargılanma hakkının ihlaline neden olmaktadır. Davanın esasına dair mahkemece verilen karara karşı sanık tarafının sunduğu istinaf istemine ilişkin dilekçenin katılana tebliği ve katılanın sanık tarafının sunduğu istinaf dilekçesine cevap verebileceğine ilişkin Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 277/1 maddesi dikkate alındığında sanık ile katılan tarafın davanın esasına ilişkin verilen kararlar bakımından eşit bir şekilde düzenlemeye muhatap kılındıkları görülmektedir. Davayı sonuçlandıran kararlar bakımından aralarında bir ayrım gözetilmeyen katılan ve sanık taraflarının kovuşturma aşamasında mahkemece verilen kararlara karşı kanun yollarına başvurabilme imkanından yararlandırılması noktasında katılanın bu imkandan yoksun bırakılması, katılan yönünden adil yargılanma hakkının ihlali olarak değerlendirilmiştir.

35. İptali istenen ibarenin varlığı nedeniyle katılanın kanun yoluna başvuru hakkının sınırlandırılması ölçülülük bakımından da yerinde değildir. Anayasa Mahkemesi'nin Hüseyin Volkan Kurt Başvurusu (Başvuru Numarası: 2019/42687) kararında yer verdiği değerlendirmeler ise: "Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınacak ölçütlerden biri olan ölçülülük, hukuk devleti ilkesinden doğmaktadır. Hukuk devletinde hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması istisnai bir yetki olduğundan bu yetki ancak durumun gerektirdiği ölçüde kullanılması koşuluyla haklı bir temele oturabilir. Bireylerin hak ve özgürlüklerinin somut koşulların gerektirdiğinden daha fazla sınırlandırılması kamu otoritelerine tanınan yetkinin aşılması anlamına geleceğinden hukuk devletiyle bağdaşmaz (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014). Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2013/66, K.2014/19, 29/1/2014; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38). Mahkemeye erişim hakkının sınırlanması için seçilen aracın öngörülen amaca ulaşılabilirliği bakımından elverişli olması gerekir. Ayrıca seçilen araç bu hakkı en az zedeleyici nitelikte olmalıdır. Bununla birlikte hakkı daha az zedeleyen aracın tercih edilmesi gerektiğinin söylenebilmesi için söz konusu araç aynı amacı gerçekleştirmeye elverişli olmalıdır. Daha hafif sınırlama teşkil eden aracın tercih edilmesi hâlinde öngörülen amaç gerçekleşmeyecek ise daha ağır müdahale oluşturan aracın seçimi hususundaki tercih, Anayasa'ya aykırı olmaz. Bunun dışında hangi müdahale aracının tercih edileceği hususunda kamu otoritelerinin belli ölçüde

takdir yetkisi bulunmaktadır (Mustafa Berberoğlu, B. No: 2015/3324, 26/2/2020, § 48). Öte yandan mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahaleler orantılı olmalıdır. Orantılılık, amaç ile araç arasında adil bir denge kurulmasını gerektirmektedir. Buna göre mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlamayla ulaşılmak istenen meşru amaç ve başvurunun mahkemeye erişim hakkından yararlanmasındaki bireysel yarar arasında makul bir orantı kurulmalıdır. Hedeflenen amaca ulaşıldığında elde edilecek kamusal yararlar kıyaslandığında sınırlama ile kişiye yüklenen külfetin aşırı ve orantısız olmaması gerekir (Mustafa Berberoğlu, § 49)." şeklindedir. Bu şekilde yer verilen değerlendirmeler karşısında iptali istene ibareye ilişkin mahkememizce yapılan değerlendirmede, katılanın kanun yoluna başvuru hakkının davayı sonuçlandıran kararlar ile sınırlandırılması ile ulaşılmak istenen amacın ne olduğu konusunda bir açıklık bulunmadığı kabul edilmiştir. Kanun koyucunun bu şekildeki sınırladurma ile kovuşturma aşamasında nasıl bir fayda sağlayacağı hususunda yapılan değerlendirmede, bu sınırlandırmanın yargılama sürecinin uzamaması şeklinde bir fayda sağlamayacağı kabul edilmiştir. Örneğin, tutuklu yargılanan sanığın salıverilmesine karar verildiğinde Cumhuriyet savcısı bu karara karşı kanun yoluna başvurabilmektedir. Karara karşı kanun yoluna başvuru imkanı bulunduğu halde bu imkandan Cumhuriyet savcısının yanında katılanın da faydalanması kovuşturma sürecinin uzamasına neden olmayacağı kabul edilmiştir.

36. İptali istenen ibarenin, katılanın kanun yoluna başvurma hakkını sınırlandırmasının gerekliliği bakımından yapılan değerlendirmede ise ulaşılmak istenen amaç için müdahalenin zorunlu olduğunun kabulüne gerektirecek bir nedenin mevcut olmadığı değerlendirilmiştir.

37. Ayrıca iptali istenen "davayı sonuçlandıran kararlara" ibaresinden ne anlaşılması gerektiği de ayrıca irdelenmelidir. Davanın sonuçlanması ceza yargılaması bakımından ne ifade etmektedir?. Davanın sonuçlanması, yargılanan sanık hakkında bir hüküm kurulmasını mı yoksa yargılamayı yapan mahkemenin davayı görmesinin sonlanması mı anlaşılmalıdır. Yani mahkemece Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 5. maddesi uyarınca verilen görevsizlik kararı davayı sonuçlandıran bir karar olarak kabul edilmeli midir? Bu soruya olumlu yanıt verilmesi halinde verilen görevsizlik kararı sonrasında davayı görececek olan mahkeme huzurunda yeni bir dava olduğunun kabulü gerekecektir. Oysa davanın dayanağı olan iddianame aynı iddianamedir. Kanun'un 2/1-f maddesi uyarınca kovuşturma, İddianamenin kabulüyle başlayıp, hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi, ifade etmektedir. Hüküm ise aynı Kanun'un 223. maddesinde tanımlanmıştır. Anılan madde şu şekildedir "Duruşmanın sona erdiği açıklandıktan sonra hüküm verilir. Beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, mahkûmiyet, güvenlik tedbirine hükmedilmesi, davanın reddi ve düşmesi kararı, hükmüdür."

39. Bu itibarla mahkemece verilen görevsizlik ve yetkisizlik kararlarının yukarıda anılan madde uyarınca hüküm niteliğinde olmadığı kabul edilecektir. Buradan hareketle kovuşturma aşamasının hükmün kesinleşmesi ile sonlanacağına dair 2/1-f maddesi de dikkate alınarak denilebilir ki görevsizlik ve yetkisizlik kararları davayı sonuçlandıran nitelikte kararlar değildir. Elbette davanın sonuçlanması tabirinden belirli bir mahkemenin davaya bakmasının sonlanması da anlaşılabilir. Ancak bu hususta farklı değerlendirmeler yapılabilmesi ve dolayısıyla farklı kararlar verilebilmesinin mümkün olduğu görülebilmektedir. Mahkememizce, görevsizlik ve yetkisizlik kararları davanın görülmesinin o mahkemece sonlanması neticesi doğurduğundan davayı sona erdiren kararlar olarak kabul edilmektedir.

40. Bu değerlendirmeye burada yer verilmesi iptali istene ibarede yer alan "davayı sonuçlandıran" kısmının farklı değerlendirmelere tabi tutulabileceğinin gösterilmesini istenmesinden ileri gelmektedir.

41. Mahkememizde görülmekte olan davada uygulama alanı olmayan ancak iptali istene ibare ile ilişkili olduğu değerlendirilen ve bu ibarenin katılanın mahkemeye erişim hakkı bağlamında adil yargılanma hakkının ihlali sonucunun doğacağı öngörülen bir kısım düzenlemelere yer vermekte fayda görüyoruz.

42. Burada yer vermekte fayda gördüğümüz ilk husus Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 42/2 maddesine ilişkindir. Anılan madde "Eski hâle getirme isteminin kabulüne ilişkin karar kesindir; reddine ilişkin karara karşı itiraz yoluna gidilebilir." şeklindedir. Katılan tarafın davanın esasına ilişkin mahkemece verilen karara karşı istinaf yasa yoluna müracaat etmek istemesi, ancak öngörülen yasal süreyi kusuru olmaksızın geçirmesi nedeniyle mahkemeden eski hale getirme isteminde bulunması durumunda mahkemece bu istemin kabulüne karar verilebileceği gibi reddine de karar verilebilecektir. Şayet mahkeme katılanın eski hale getirme isteminin reddine karar verdi ise mahkemenin bu kararına karşı itiraz yoluna gidilebilecektir. Bir kanun yolu yolu olan itiraz yasa yoluna başvurmak isteyen katılanın yasa yoluna başvurma hakkını yalnızca "davayı sonuçlandıran kararlar" ile sınırlandıran Ceza Muhakemesi Kanunu 234/1, b-6 maddesi uyarınca katılan eski hale getirme isteminin reddine karşı bir kanun yolu olan itiraz yoluna başvuramayacaktır. Bu halde de katılanın mahkemeye erişim hakkı yönünden adil yargılanma hakkının ihlali sonucu doğacaktır.

43. Aynı şekilde katılan olarak yer aldığı ceza yargılamasında Ceza Muhakemesi Kanunu'nun ilgili hükümleri uyarınca hakim reddi isteminde bulunmaları da rastlanabilen bir durumdur. Bu halde hakim reddine ilişkin istemi reddedilen katılan bu ret kararına karşı da kanun yoluna başvurma imkanından yoksundur. Hakim reddi isteminin reddine dair kararlara karşı itiraz yasa yolu öngörülmüş ancak katılanın yasa yoluna başvurma hakkını, davayı sonuçlandıran kararlar ile sınırlandıran Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 234/1-b, 6 maddesi nedeniyle katılanın bu nitelikteki kararlara karşı da yasa yoluna müracaat etme imkanından yoksun bırakmaktadır.

MAHKEMEMİZ HUZURUNDA GÖRÜLMEKTE OLAN DAVA

44. Mahkememizin 2025/422 değişik iş sırasına kayıtlı davada uygulanacak olan kanun maddesinin içerdiği ibarenin anayasaya aykırılığı mütalaa edilmiş ve mahkememizce anayasa mahkemesine başvurma tutanağı düzenlenmiştir.

45. Anılan dava dosyasının konusunun mahkemece verilen sarıverilme kararına itiraz olduğu, niteliği gereği salıverilme kararına yönelik itirazın değerlendirilmesinin acele işlerden olmadığı, bu sebeple itiraz konusunda bir karar verilmek üzere anayasa mahkemesine yapılan başvurunun bekletici mesele olarak sayılmasına karar verilmiştir.

SONUÇ

46. Yukarıda yer verilen açıklamalar ve gösterilen gerekçeler ile Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 234/1, b-6 maddesinde yer alan "davayı sonuçlandıran kararlara karşı" cümlesinin 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın hak arama hürriyeti başlıklı 36. maddesine, mahkemeye erişim hakkı bağlamında, aykırılık teşkil ettiği kanaatiyle anılan yasal düzenleme hakkında Anayasa Mahkemesi'ne iptal başvurusunda bulunma kararı verilmesi kanaatine varılmıştır.

KARAR

1. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun Mağdur ve şikâyetçinin Hakları Başlıklı 234. maddesinin birinci fıkrasının b bendinin 6. alt bedinde yer alan "davayı sonuçlandıran kararlara karşı" cümlesinin 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sının 36. maddesine aykırı olduğu kanaatine varıldığından iptali istemiyle Anayasa'nın 152. maddesinin (1) numaralı fıkrası ve Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca İTİRAZ YOLUNA BAŞVURULMASINA,

2. İş bu kararın taraflara Giresun 2. Ağır Ceza Mahkemesince tebliğine,

3. Anayasaya aykırılığın değerlendirilmesi için 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddesi uyarınca iş bu başvuru kararının aslı ile başvuru kararına ilişkin tutanağın, mahkememizde görülmekte olan davaya ilişkin evrakın onaylı birer örneklerinin dizi listesine bağlanarak Anayasa Mahkemesi'ne gönderilmesine, 04.06.2025 tarihinde oy birliği ile karar verildi.”